

Előfizetési feltételek

helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve:

Égész évre . . . . . 6 frt — kr.
Fél évre . . . . . 3 frt — kr.
Negyedévre . . . . . 1 frt 50 kr.

Hirdetések díja:

centiméterenként 3 kr. Kereskedők és gyárosok külön árkedélyes nyelven részeselek.

Bélyegdíj 30 krajczár.

Nyílt tér sora 20 kr.

KÖZÉRDÉK

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Szerkesztőség

és

kiadóhivatal:

Nagyenyedi
Könyvnyomda és Papir-
árugyár részvénytársaság
Főter 38. szám alatt,

hova ugy a lap szellemi részét illető közlemények, mint az előfizetések és hirdetések bérmentesen küldendők

Kéziratok nem adatnak vissza.

Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Erdély magyarsága.

— Beksics Gusztáv világitásában. —

A magyar politika új alapjai című nagybecsű könyvében Beksics Gusztáv külön fejezetben foglalkozik Erdély magyarságával és azokkal a fontos feladatokkal, melyek az exponált helyen küzködő magyarság megerősítése érdekében a nemzetre várnak.

Beksics konstatálja, hogy az erdélyi politika eddig teljesen ötletszerű volt. Véletlenségtől, szeszélyektől, hangulatoktól függött. Meg-megújuló eszmét csak az képezett, hogy a székelységet meg kell menteni a Romániába való kivándorlástól, még pedig leginkább olyképen, hogy a vándorlásra kényszerült székelyeket tömegesen vagy szóróványosan a királyhágóntulri részekbe telepítsek Erdélyből. Már Kossuth Délmagyarországba akarta vinni a székely huszár-ezredeket és a csángókat tenyleg oda vitték. Később a székely fiukat állami műhelyekbe importálták, legújabbán pedig a székely leányokat viszik cselédszolgálatra a fővárosba és más királyhágóntulri városokba.

Ezzel és hasonló kísérletekkel szemben Beksics mindenképp az erdélyi magyarság csekély számára utal. Az ország rész 2.251.216 lakosából csak 698.000 a magyar. Ezek közül is csupán a székelység képez kompakt egységet, míg a többi magyarság igen csekély, majdnem elvesző csoportokat alkot a nagy román tömegekben.

Maga ez a helyzet mutatja, hogy Erdélyből nem szabad kivinni, hanem inkább be kell ide hozni a magyarokat. A Székelyföld népfolólegének magában Erdélyben kell elhelyezést találni. És ezen kívül is szükség van magyar importra.

Ezt Beksics az ipar és az agrikultúra segítségével találja elérhetőnek. A megfelelő iparos-foglalkozás azonnal megállítja a kivándorlás egy részét. Felhozza példának, hogy amióta az ő előterjesztésére Seps-Szent-Györgyön dohánygyárat létesítettek, sokkal több a munkára jelentkező székely leány, mint amennyit a gyár tenyleg befogadhat. Pár év múlva munkát adhatnak ott körülbelül ezer székely leánynak és már ez egyetlen alkotás révén ennyivel lesz kevesebb ama szerencsétlenek száma, akiket a nyomor idegen országba, elzüllésbe kerget.

Gyárakat kell tehát fölállítani a Székelyföldön és az ottani értékes háziipart értelemmel és tőkével a nagyipar jelentőségére emelni.

Épp ugy, sőt még hatékonyabban erősíthető a földmívelés segítségével az erdélyi magyarság. A Székelyföldön a további parcellázás lehetetlenség. De Erdély bensejébe, különösen a Mezőségekre, könnyen és igen nagy nemzeti sikerrel lehet telepíteni székelyeket s a Dunántul vándor-magyarjainak jelentékeny részét. A Mezőség, Erdélynek e hajdan magyar centruma, kiválóan alkalmas a visszahódításra és telepítésre. Az eladó földeket vásárolja össze az állam és a körülbelül negyven négyszögmérföldnyi középrégióban magyar telepesekből teremtsen egy második erős magyar központot, amely rövid idő alatt összenő a Székelyfölddel. Ez a két hatalmas központ aztán új erőt ad az erdélyi folyók mentén található magyar tömböknek is.

Az erdélyi magyarság organizációjának egyik további föltétele a közigazgatás államosítása, amely által lehetővé válik, hogy a magyar centrumok értelmi erejének egy részével pótoljuk az Erdélyben mutatkozó magyar deficitet. Mert ezt az országrészt a közgazdasági és kulturai organizáció sem mentheti meg egymagában. Nélkülözhetetlen kellek a közigazgatás melyre ható és gyökeres reformja, a kinevezési rendszer koeficiense mellett. A román nyelvi vidékekre, tehát nem is pusztán Erdélybe, kell tenünk a magyar adminisztratív intelligencia virágát. E nyelvi vidékeken kell legjobbnak, legpontosabbnak lennie és erkölcsileg legmagasabban állania a nemzeti adminisztrációknak. És ezt a nagy horderejű reformot valósíthatjuk meg leggyorsabban.

Figyelemre és megszívlelésre méltó fejtegetései végén Beksics Gusztáv arra a konkluzióra jut, hogy az Erdély-mentés eddigi módszerei elégtelenek, sőt részben károsak. Minden mostanig nyelbe ütött akciónkkal szemben a románság sikeres ellen-akciózt fejt ki, amelylyel gazdasági téren rontja nem csak a magyar, de a szász elemet is.

Nagyszabású és mindent átfogó politikára van Erdélyben szükség. Olyan politikára, melyben évtizedekre szóló komoly munkát kap az állam és a társadalom. Földmívelési és ipari eszközök segítségével meg kell javítani az erdélyi magyarság számarányát és megelhetési állapotát. Az állami adminisztráció útján ki kell pótolni a királyhágóntulri magyar vidékekről az erdélyi nemzeti deficitet. A magyar nagybirtokosság megfelelő része pedig vonuljon be Erdélybe és helyezze át az itteni községi és közbirtokossági erdőkre az alföldi hitbizományokat.

Az erdélyi magyarság számbeli, gazdasági és kulturai kifejlesztése mellett a magyar állami és társadalmi erők nagyobb importjával kell megmenteni, megszilárdítani Erdélyt.

Minden egyéb mód lehet tetszetős vagy agyafurt, de eredménytelen.

Ezeket a praktikus, hasznos tanácsokat adja Beksics Gusztáv most megjelent könyvében. És mi azt hisszük, hogy ily bölcs gondolatokkal szemben nem kellene annyival meglegedni, hogy a sajtó és a politikai körök, valamint Beksics választói meleg elismerésüket fejezzék ki „A magyar politika új alapjai”-nak szerzője iránt és aztán — szépen napirendre térjünk közhelyesséssel fogadott reform-eszméi fölött.

Csakugyan következnie kell végre-valahára a tettek politikájának. Az ut, amelyet Beksics megjelöl, helyes és célravezető. Sokan vagyunk Erdélyben is olyanok, akik régóta érezzük nyomasztó, aggasztó szükségét annak, hogy szakítani kell az eddigi ötletszerű és pusztá hangulatokra alapított politikával.

Lesz is alkalom ahhoz, hogy megfelelő nyomatékkal kibonthassuk a tettek politikájának zászlóját. Ez az alkalom Hegedüs Sándor miniszter székelyföldi látogatása. Ezt a látogatást használják föl Beksics és társai arra, hogy a miniszter segítségével gyakorlatiasabb, üdvösebb irányba vigyék az Erdély-mentés-t. Hegedüs miniszter a tettek embere és talentuma, tudása, erélye, praktikus érzéke egyaránt predesztinálja őt arra, hogy vezérünk legyen az erdélyi új politika alapjainak megteremtésében.

A vármegye őszi közgyűlésének tárgysorozata.

Sz. 17359—899. Alsófehér vármegye Alispánjától.

Vármegyénk méltóságos főispánja a törvényhatósági őszi rendes közgyűlés határnapját folyó évi október hó 28-ika napjára tűzven ki, van szerencsém a nevezett napon délelőtt 1/210 órakor megkezdendő közgyűlésre tisztelettel meghívni.

Tárgysorozat:

1. Az 1900. évi vármegyei költségvetési előirányzat megállapítása.

2. Az 1899. év folytán feunállott vármegyei rovataloknak az 1900. évre is fentartása névszerinti szavazással.

TÁRCZA.

A nagyenyedi kollégiumban.

(Dr. Márki Sándor elnöki megnyitója a kolozsvári tanári kör nagyenyedi gyűlésén.)

(Vége.)

Ez a remény hamarabb teljesült, mint akkor a vérmesebbek is hihették; de a győzelem csak most teljes, midőn a tanításnak immár nemcsak nyelve, hanem szelleme is magyar. A reakció mindörökké elvesztette erejét, ha nem csalódott a miniszter ur, ki — saját nyilatkozata szerint — jól ismervén a magyar tanári kart, bizalommal tette kezébe a rendelet végrehajtását. Vizont azonban mi is jól ismervén a miniszter urat, mint igazi tanférfit és tudóst, tisztelettel és bizalommal kérjük, védelmezze meg a tanításnak s különösen a történettannításnak azt a szabadságát, mely nélkül az meg nem felelhet az iskolában reá váró nemzeti feladatoknak. Védelmezze meg az egész középiskolai tanárkart a veszedelemtől, mely őt a nemzeti tanterv életbeléptetésének mézes heteiben fenyegeti, hogy — mint a szent-szövetség-sötét korszakában — ismét besugó k üljenek az iskola padjain, kik a tanárt a felségsértés vagy legalább az illoyalítás vádjába bonyolítsák csak azért, mert papáik más epitheton ornánsokat tanultak annak idejében egy osztrák hazafinak, Gindelynek Weltgeschichte-jében. És ha hihetné is valaki, hogy nyelbe lehetne útni nálunk egy kollégium aulikumot, gondolják meg, hogy nálunk Keresztury Pálnak első ilyenü intézete épen a nem-

zeti visszahatást képviselte az akkor, I. Rákóczy György idejében kozmopolita irányokat dédelgető Bethlen-kollégiummal szemben s hogy a legelső magyar ember, a király, ő Felsege I. Ferencz József, maga is azt az utasítást adta fia történettannárának, Rónay Jácintuak, hogy „kövesse őn meggyőződését”. S Rónay nemcsak a tősgyökeres magyar nemzeti királyt, II. Endrét bírálta meg keményen, hanem a Habsburg I. Lipótot s az uralkodóház több más történelmi alakját is a nélkül, hogy a hatványozott loyализmus is egyebet látott volna benne jogos történelmi kritikánál s hogy a praelátusban a negyvennyolczas hazafit kereste volna. S meggőrbült-e egyetlenegy hazaszála is Majláth János grófnak, dicsőült királynéknak történettannárának, ki a leendő császárné előtt azt fejtegette, hogy a köztársaság a legideálisabb államforma?

Közoktatásügyi miniszterünk jól ismeri a magyar tanári kart s föl sem teheti, hogy felségsértő akadjon közte, vagy olyan, ki elég hitvány volna elhallgatni az igazságot akár a tanszéken, akár a tankönyvben. Megvalljuk, megdöbentett a vád a maga oly kitűnő kartársunk ellenében, kit tankönyveiből és például énmagam, mint éveken át kollégája, a tanszékről a nemzeti tudás és a nemzeti szellem lelkes terjesztőjének ismertünk. Ha most mégis vétett ellene, ki állhatna jogos és igazságos bírónak utjába? De minden körülmény közt tiltakoznunk kell az ellen, hogy — mint hajdanában egy igazán boldogtalan korszakban — a kulcslyukat tegyék a tanár ellenőrévé, tanítványát pedig följelentőjévé, spiczipijévé, vádlójává.

Mert a tanuló lelkének is megvan a maga felsége

s felségsértés, ha ebbe a lélekbe a tanítás egész szelleme helyett csak egyes szókat engednek bejutni és a gyermekeknek gyönyörűségévé akarják tenni, hogy ártson annak, kit csak áldani volna joga. Vagy hát ne magasztaljuk többé, mit irattak a jaitak fölé a spártai öregek, kiknek bölcs beszédeit a gyermekek, ifjak hallgatták? Azt iratták: „Ezen az ajtón egy szó se megy ki.” Az iskolából se menjen ki és ne jöjjön be oda egy szó se, mely tanszerré tenné a pletykát s árulkodásra serkentethető a tette következeit megítélui nem tudó gyermeket.

Bizunk nem z etünk jövőjében, hogy iskoláink történetéből ezenul elmaradnak az oly drámai jelenetek, milyenekkel a nagyenyedi kollégium történetében, P. Szathmáry Károly könyvében oly gyakran találkozzunk. Bizunk az Apáczai Cserik, Páris Pápaiak, Vásárhelyiek, Bodolák, Herepeiak, Hegedüsök, Kötelesek, Zeykok, Szász Károlyok, Nagy Péterek, Gáspárok, Szathmáryak mostani utódaiban, fényes katedráik örökösében, hogy amit elődeik Apáczai töretlen útján annyi baj közt is megtettek, ennek a dicsőséges multu kollégiumnak ifjuságát a most már teljesen sima és biztos uton gyorsan vezetik a harmadfélszázados czélhoz, a nemzeti műveltség eszményéhez.

Bizunk magában Nagy-Enyed városában is, hogy egyre fokozódó igyekezettel teremti meg azt a környezetet, melyre ily nagyobb szabású intézetnek mulhatatlanul szüksége van. Ma bizonyára nincs már szükség reá, mint a kollégium ide telepítésének első éveiben, hogy felsőbb rendelttel biztosítsák a tanítás nyugalmát a fuvarosok, szekeresek lármája ellen,

3. Előterjesztés a vármegyei házipéztár megvizsgálásáról.
4. Az igazoló választmány előterjesztése a legtöbb adót fizető törvényhatósági bizottsági tagok 1900. évi névjegyzéke megállapításáról.
5. Intézkedés a választott megyebizottsági tagok sorában időközben megüresedett helyek betöltése tárgyában.
6. Belügyminiszteri leirat a vármegyei ház építéséért kötött építési szerződés módosítása tárgyában.
7. Előterjesztés a megyeházépítési kölcsön ügyében.
8. Belügyminiszteri leirat az 1899. évi XV. t.-cz. 5. §-a értelmében az orsz. képviselőválasztási fuvar-dijakról szabályrendelet készítése tárgyában.
9. Földmiv. miniszteri leirat az 1898. évi II-ik t.-cz. 71. §-a értelmében létesítendő segély-alap szervezése és kezelésére szabályrendelet alkotása iránt.
10. Földmiv. miniszteri leirat az orsz. központi hitel-szövetkezetre alapítványi üzletrészek jegyzése iránt.
11. Kereskedelemügyi miniszteri leirat a kéményseprő-ipar gyakorlásáról szóló megyei szabályrendelet módosítása iránt.
12. Belügyminiszteri leirat a mihályfalvi küküllői közúti hidra, a tisztviselői nyugdíj-alapból megszavazott 15.000 frt kölcsön ügyében s ezen kölcsönnek más alaplól felvétele iránti határozat.
13. Előterjesztés a megyei tisztviselői nyugdíj-szabályzat 6. §-ának a nyugdíj-alapból kikölcsönzésre vonatkozó intézkedése módosítása iránt.
14. A közig. bizottság előterjesztése a közig. erd. bizottság irodai és irattári teendőire egy segéderő kiszolgáltatása iránt.
15. Előterjesztés a vármegyei monografiából az I. kötet 2-ik része és a III. kötet 1-ső része megjelenéséről, kapcsolatban Moldován Gergely kérése utazási költségei megtérítése iránt.
16. Előterjesztés a vármegyei szabályrendeletek gyűjteménye megjelenéséről.
17. Választások: a) megyei pénztári ellenőri állásra; b) egy szolgabírói állásra; c) a közig. bizottság kilepő tagjaira; f) az állandó választmányban megüresült 2 helyre; g) a lóvató bizottságok elnökeire.
18. Belügyminiszteri leirata az Abrudbánya város tulajdonát képező állampapírok eladhatása tárgyában.
19. Gyulafehérvár r. t. város képviselőtestülete választott tagjai fele részének újra választására választási elnök kiküldése.
20. Nagy-Enyed r. t. város szervezeti szabályrendeletének a főjegyzői fizetés tekintetébeni módosítása.
21. Nagy-Enyed város és Felső-Orbó volt urbéres közbirtokosság között cserevásár-szerződés.
22. Vizakna város és a magyar államvasutak közt az utóbbinak átbecsátandó területre nézve létrejött jegyzőkönyvi egyezség.
23. Verespatak nagyközség határozata a község-házon, jegyzői lakon és csendőr-laktanyán szükséges javítások megtétele iránt.
24. M.-Ujvár nagyközség határozata Kurta Károly községi jegyzőnek 100 frt jutalomdíj megszavazása iránt.
25. Bucsum község község-háza építési tervei és költségvetése és az építés ellen beadott felebbezés.
26. A m.-csúcsi körjegyzőség községeinek határozatai a körjegyzői fizetés felemelése iránt.
27. M.-Csúcs és M.-Koppánd községek határozatai a községi határ új helyszínelésért a körjegyző díjazása iránt.

vagy olyasmit parancsoljanak meg, hogy a polgárok kellő tisztelettel köszöntsék a tanárokat. Enyedet ez a kollégium tette oly igazán magyarrá; előtte porladoznak azok, kiknek sirjai előtt az unokák leborulnak és áldó imádság mellett említik szent neveiket; ez a kollégium adott hajlékot a bujdosásból visszazálingózó lakosoknak; benne forrt együvé polgárok, tanulók, tanárok szíve. Örömmel és tisztelettel üdvözlöm ennek a körnek nevében is Kovács Gyula polgármester urat, ki önérzetesen pillanthat vissza negyedszázados munkájára; azokra az érdemekre, miket a város és így közvetve a kollégium fejlesztése körül szerzett.

A város és kollégium kegyelele és lelkesedése a nagyban emelkedő város valamelyik közterén föl fogja állítani Erdély legnagyobb fejedelmének, Bethlen Gábornak a szobrát, — ha nem hamarabb, legkésőbb 1922-ben, midőn betelik az ő főiskolája alapításának háromszázadik esztendeje. Nemcsak a városnak és a kollégiumnak lesz ez az ünnepe. Részt fog venni benne az egész haza, mely Erdély fejedelmei és egyéb nagyjai iránt való köteleességeit csak most kezdi észrevenni, midőn a koronás király a maga jószántából állított szobrot Bethlen Gábornak.

Ezt a szobrot pedig nem lehet elég magas talapzatra állítani oly országban és oly városban, mely megmaradását csak a Magyarországhoz való törhetetlen ragaszkodásában találta. Önök, tisztelt háziganádink, annál ma-

28. Hari község határozata a községi esküdtek fizetések felemelése és egy új esküdti állás szervezése iránt.
29. Az ispanlaki körjegyzőség községeinek határozata a körjegyzői irodaátalány és a kézbesítői fizetések felemelése iránt.
30. A sorostélyi körjegyzőség községei határozata községi kézbesítői állások szervezése tárgyában.
31. Mihályfalva és Obrásza községek pótszabályrendelete a községi kézbesítői fizetések felemelése iránt.
32. M-Igen községe határozata a községi elöljárósági tagok napidijai és fuvar-illetményei felemelése iránt.
33. Lándor község határozata a határpaták szabályozása folytán felmerült költségekre pótvonalat kivetése iránt.
34. Sárd község határozata tévesen a községre telek-könyvezett fekvőnek a jogos tulajdonosra átiratás megengedése iránt.
35. Kisfalud község határozata a községi magtár felszólításáról.
36. Felebbezések: Nyirmező község egy segédjegyzőséggel összekötött állami anyakönyvezetői állásnak a községben elhelyezése ellen.
37. Batta Bertalan Alvincz község képviselőtestületének a Glück Móról felvett 5000 frt kölcsönnek kamataival együtt visszafizetését kimondó határozat ellen.
38. Csanka Miklós Berve községének Jónás Adóffal szemben fennálló peres ügyében hozott képviselői határozat ellen.
39. Hebeán Juon és társai az alvinczi segédjegyző választás ellen.
40. A karnai gör. kath. egyház Karna község képv. testülete által a gör. kel. egyház részére 3 hold községi fekvő adományozása ellen.
41. Községi pótdó-kivetés iránti határozatok: a) M.-Szt-Benedek; b) Kutfalva; c) O.-Szilvás községekből.
42. Községi pótdó törlése iránti határozatok: a) Bucsum; b) Muska; c) Korna; d) Drombár; e) Fel-Enyed; f) Muzsina; g) Vláháza; h) Borbánd; i) Kisfalud; h) Zalathna községek részéről.
43. Törvényhatósági átiratok: Csanád vármegye a fegyvergyakorlatokra behívott szerződött munkásoknak a hadmentességi alaplól kárptólása iránt.
44. Vas vármegye az állami kötelező tűz- és jégbiztosítás behozatala iránt.
45. Sopron vármegye a borhamisítás meggátlása tárgyában.
46. Szolnok-Doboka vármegye a magyar államvasuton Budapest és Tövis közt és viszont egy-egy nappali gyorsvonat bevezetése iránt.
47. Szepes vármegye a vasúti feljegy váltására jogosító évi igazolványoknak a tisztviselők családtagjai részére is megadása iránt.
48. Segélykérések: Temesvár sz. kir. város siketnéma-intézete gyámolítása iránt.
49. Az orsz. kisdédóv-egyesület kisdédóv-intézetében megyei ellátás mellett övönök kiképzetése iránt.
50. A vakokat gyámolító orsz. egyesület vakokat képző és foglalkoztató műhelye részére.
51. Dr. Salamon Jenő balászfalvi körorvos orvosi oklevelének kihirdetése.
52. Schütz Béla Nagy-Enyed városi állatorvos oklevelének kihirdetése.
53. Szülésznői oklevelek kihirdetése.

gasabbra emelik a talapzatot, mentül több nemzeti szellemet öntenek tanításaikba. Hiszen az új tanterv is kívánja ezt; de úgy kívánja az idő lelke s magának ennek a dicsőséges multu intézetnek minden hagyományára, még a nagyenyedi két fűzfa is, amelyet bot korában gerundiumnak neveztek; csak hogy ezt a deák műszót, deák szerszámot, a deakosság korában is a magyarok ellenségeinek hátához verték.

És, tisztelt kollégium, még magasabba emelik önök ennek a szobornak talapzatát, ha harmadfélszázados hagyományaihoz híven a vallásosságot ápolják. Azt a vallásosságot, mely kollégiumuk nagy alapítóját ugyanazon egy vasárnap elvezette a hódoló Pozsony három különböző felekezeti templomába; azt a vallásosságot, mely most ötven esztendeje és két napja a bitófák tövében térdre roskasztotta az aradi vértanukat, hogy együtt imádkozzanak, mert — amint Leiningen mondta — mindnyájan keresztények, egy atyának a gyermekei vagyunk. Én is három különböző felekezetet képviselőként tanárait vezetem most önök elé, hogy mint egy atyának, egy hazának fiai ezen megható multu helyen ajánljunk önöknek barátságot és szeretetet.

S most, ami nélkül természetlen minden nagy elhatározás, minden lelkesedés, csekély erőnk szerint lássunk azonnal a közös munkához. Nagyenyedi első vándor-gyűlésünket ezennel megnyitottnak nyilvánítom.

Azon ügyek és indítványok, melyek időközben beérkeznek és sürgős voltuknál fogva az állandó választmány által előkészítettnek.

Nagy-Enyed, 1899. október hó 18-án.

Csató János
kir. tanácsos, alispán.

A Clary-kabinet első fellépése.

Budapest, 1899. október 19.

Pár nap higan háromnegyed évi szünet után új munkára jött össze az osztrák birodalmi gyűlés és habár az első ülés nem is vallott az ünnepélyes pillanatnak valami tulságos megszenteltségére, lefolyásának általános benyomása az, hogy a legelősebb ellentetek óhajtott kiegyenlítése és egészséges parlamenti viszonyok egyengetése közeledett a valószínűség birodalmának határához. Clary gróf nyilatkozata, melyet kabinetje bemutatásakor programképpen terjesztett a reichsrath elé, határozottan kedvező benyomást gyakorolt a pártokra, és a nagy gonddal inszenzált ifjucsech művelődéséből eltekintve, általános tetszést keltett. A vitában, mely az ifju csehek és a nemet néppárt indítványára az egész képviselőház hozzájárulásával a kormányfő nyilatkozata felett legközelebb megindul, az összes pártáryalatok meg fogják határozni álláspontjukat, melyet a kabinettel szemben elfoglalni szándékoznak s ezzel nemcsak a Clary-kabinet tartamára vonatkozólag szolgáltatnak prognoszt, hanem a reaktivált parlamentáriszmus lehetséges kilitására is.

A kormány teljes semlegessége és szigoruan alkotmányos érzelme ezzel bőséges alkalmat ad a pártoknak, hogy kölcsönösen formulázzák kívánataikat és követeléseiket s felajánlja nekik jó szolgálatait az eltérő nézeteknek egymáshoz közelebb hozásához. A partok hangulata indokolja a feltevést, hogy a Clary-kabinet, nehezségekkel ugyan, de mégis sikeresen teljesítheti misszióját, a parlamentáris kormányzás előkészítését, és ha ezt, a biztató auspiciumok daczára, előre nem látott események mégis megakadályoznák, a delegáció létrejöttének biztosításában mindenesetre köszönetre méltó, hazafias tettet végzett a kabinet. A parlamentáriszmus léte, a dualizmus érdeke és a monarchia nagyhatalmi prestige-e egyformán engedealva van az osztrák pártok magatartásában s mitűn a monarchia két államának egészséges viszonya az osztrák alkotmány eleven működését okvetlen feltetelezi, a magyar közvelemény diszkrétan loyális tartózkodását, tapintatos semlegességét csak addig őrizheti meg, amíg Ausztria belső viszonyai áldatlanul nem veszélyeztetik az említett monarchikus érdekeket.

Ausztria népei a jelen valóton gondoljanak jövőjükre, hallgassanak meg teljesen ki nem aludt élet-öztönükre és a felemészto válságok után hazafias együttműködéssel engedjék a nemzet béke egy új, jobb korszakát elkövetkezni. Hogy ez sikerüljön, a magyar politikuskoknak is őszinte kívánsága, — írja a „P. Corr.“ — akik eddig melegegedtek a kötelesegszerű vesztegzárral az osztrák obstrukció járványa ellen, de semmi esetre sem hajlandók Magyarországot és a monarchiát rendes működésükben vak gyűlölet és viszály által megbénítani engedni.

Tanügy.

Az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. módosítása a népnevelés intenzív fejlesztése szempontjából.*

Mottó: „Minden törvény életvalóságát a gyakorlati élet mutatja meg; amely törvény a gyakorlatban nem felel meg az ahhoz kötött várakozásoknak: feltétlen elvetendő és újjal helyette teendő.“

Deák Ferencz.

Nemzeti történelmünk bizonyítja, hogy őseink nem idegenkedtek a kulturától. A keresztény vallás felvételével minden templom mellé iskolákat is állítottak. Nagy Lajos korában már fényes főiskolánk volt Pécsen. Mátyás király tervezett egyeteme Budán pártatlan lett volna egész Európában, ha kora halála meg nem akadályozza ennek létesítését. Azután a török uralom nem sok pihenőt hagyott a magyarok kulturája fejlesztésére. Hátunkkal védtük 150 évig nyugot kulturáját a kelet barbarizmusa ellen.

Tanulni vágyó ifjaink a virágzó külföldi egyetemeiket látogatják. Népiskoláink, a hitczikkek és néhány templomi éneken kívül, majd semmi ismeretet nem nyújtottak. A török uralom után jön a nemzet uralom az ő egyesítési politikájával. Mária Terézia eléggé szabályozza az iskolaügyet a „Gesamtmmonarchia“ elve sze-

* Felolvasta a szerző a tanító-egyesület nagy gyűlésén Abrudbányán, 1899. szept. első napjaiban.

rint, de a rendi szűkkeblés alatt nem tud kifejlődni a népnevelés.

Az 1849 ki törvények eltörlik a nemesi kiváltságokat s a népek millióit beveszik az alkotmány sánczaiba. Boldog emlékü Eötvösünk, mint első kultuszminister, nagy idealizmussal és lázas sietséggel fáradozik a népnevelés fundamentumán, tudva azt, hogy szabadsággal csak kivált nép tud élni; ha közbe nem jön a reakció kaján ördöge, hol állana ma népnevelésünk, mely hátra veteteti 20 gyászos évvel?

Midőn 1868-ban nemzet és király kibékült, visszanyertük örendelkezési jogunkat, a gondviselés ismét Eötvösünk kezébe tette le népnevelésünk szent ügyét, ki meg is vetette annak alapját a XXXVIII. t. cikkben. Ha vissza emlékezünk, hogy a nagy idealista az ő magasztos cseljét mily szerény anyagi eszközökkel kezdette megvalósítani; ha összehasonlítjuk mostani állapotát népnevelésünknek akkori állapotával, bizony örömmel kell bevallanunk, hogy az elfolyt 30 év alatt óriásit haladtunk, s ezt a haladást azoknak az ideális, rajongó, 200—300 frttal nyomorgó, nagy részben már nyugvó elődeinknek köszönhetjük, kik mint a gyertyaszál hamvadtak el, adván másoknak világosságot.

Azonban azt is be kell vallanunk őszintén, hogy még most is nagyon messze állunk nyugot kulturájától. Ezen nincs is mit csodálkozni. Századok mulasztásait egy pár évtized alatt kipótolni nem lehet. A természetben nincs ugrás. Ott minden fokozatosan fejlődik úgy elő-, mint visszafelé. Így van az emberi erkölcsök, szokások és intézményeknél is.

A szabaddá lett nemzet óriási lépésekkel igyekezett a messze előtte járó népeket követni, de mert erősen messze maradt, lázas gyorsaságában kapkodott ide is, oda is. Egymásután születtek a népboldogítók, támadtak a különféle mentő eszmék; most a háziipar, kosárfonás, kefekötés, majd az iskolai takarékpénztár; emitt a melészet, amott a selyemtenyészés lett mint a népboldogítás conditio sine qua non-ja augurálva, s mind-ezeknek kísérleti telepe az iskola lett.

Mint a hegyi patak, rohanva indult meg népnevelésünk, azonban nem lévén a nép rétegében kellőleg beágyalva medre, csapongott egyik parttól a másikhoz, itt sziklába ütödvé, amott zátonyra találva, míg harmincz évi futás után ma már állandó irányt látszik venni magának.

Ez az állandó irány, illetőleg meder, melyben a már anyagilag és szellemileg is megizmosodott népnevelésnek hőmpölyögni kell a teljes népmiveltés tengere felé, a következő irányjelző oszlopokkal van jelölve: 1. Mely vallásos és erkölcsös élet. 2. Nemzeti önértzet és hazaszeretet. 3. Értelmes és józan gondolkodás. 4. Szorgalom és takarékoság.

Tehát: vallásos, erkölcsös, hazaszerető, értelmes, munkás és takarékos népet neveljünk, ez a fő; minden egyéb csak szemfényvesztés, vagy csak máz.

Miután extensíve a rendelkezésünkre álló anyagi erők arányában eléggé kiépült már népnevelésünk, szükséges, amíg nagyobb anyagi erővel szélesebb arányban tovább fejleszthetnők, a meglevő alapon az intenzív fejlődés fokozása, mely hogy különösen falusi népiskoláinkban a legtöbb helyt még a legszerűebb minimumot sem éri el az eredmény, nem csak mi, hanem a kormány is tudja. Amit igazol az, hogy többféle kérdést tűzött ki nem régiben a tanító-egyesületeknek megvitatás végett, többek között egyik éppen ez volt: Minő intézkedéseket javasolnak a tanítók a rendetlen iskolalátogatás megszüntetésére? mert hogy az eredménytelenségnek ebben van az oka, azt úgy a magus kormány, mint a tanítók jól tudják. Most a népiskolai törvény módosítása küszöbén, nem lesz felesleges ezzel foglalkozni.

(Folytatása következik.)

Vegyes hírek.

— Lapunk t. olvasóit tisztelettel kérjük, hogy előfizetéseiket, valamint a hátralékokat a kiadóhivatalhoz sürgetően beküldeni sziveskedjenek.

— **Kinevezés.** A m. kir. pénzügyminister a nagyenyedi m. kir. pénzügyigazgatósághoz Jancsó Lajos dévai pénzügyi segédtitkárt pénzügyi titkárrá végleges minőségben kinevezte.

— **Vlád Gizella esküvője.** A Magyar Színház volt primadonnája, a Nagy-Enyeden is oly előnyösen ismert Vlád Gizella, szombaton délelőtt esküdött örök hűséget Berger Vilmos bécsi orvosnak Budapestben. A polgári esküvő a VII. kerületi anyakönyvvezető előtt volt. Mint tanúk Pázmándy Dénes és Dollinger Gyula szerepeltek. Az esküvőn a rokonságon kívül a művésznő pályatársai közül is sokan voltak jelen.

— **Státus-gyűlés.** Gr. Majláth Gusztáv erdélyi róm. kath. püspök az idején státus-gyűlést e hó

25-ére hívta össze Kolozsvárra. E gyűlés most annál is inkább érdekes és fontos, mert a kath. autonomia kérdése is a tárgysorozatban szerepel.

— **Alsófehér vármegye érvényben levő szabályrendeleteit** a vármegye közönségének megbízásából összegyűjtötte és magyarázó jegyzetekkel ellátta dr. Ebergényi Sándor megyebizottsági tag, főispáni titkár. A gyűjteményt magában foglaló füzet a Nagyenyedi Könyvnyomda és Papíráru-gyár Részvénytársaság nyomásában a napokban jelent meg és bolti árban 4 koronaért kapható. E füzetre alkalom adtán visszatérünk.

— **A legújabb kor** minden igényeinek megfelelő jó és megbízható órák és szép, valódi arany és ezüst ékszerek rendkívül dús választékban és olcsó árban Erős Gyulánál Nagy-Szebenben kaphatók, kinek lapunk mai számában levő hirdetésére felhívjuk olvasóink figyelmét.

Szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÖRÖK BERTALAN.

Kiadó:

Nagyenyedi Könyvnyomda és Papíráru-gyár részvénytársaság

Nyomatott a Nagyenyedi Könyvnyomda és Papíráru-gyár részvénytársaság könyvnyomdájában.

1785—1899 tkvi.

Árverési hirdetés.

A nagyenyedi kir. járásbíró mint tkvi hatóság által közhírré tétetik, hogy a nagyenyedi ev. ref. Bethlen-főtanodának Dan Juon elleni végrehajtási ügyében végrehajtató kérelmére a végrehajtási árverés 33 frt 47 kr tőke, ennek 1897. évi január 1-én napjától járó 8% kamatai, 2 frt 51 kr késedelmi kamat, 9 frt 25 kr perbeli, 16 frt 17 kr végrehajtási már megállapított, valamint jelenlegi 6 frt 65 kr és még felmerülő költségeknek kielégítése végett végrehajtást szenvedőnek a felenyedi 542. sz. tjkvben A + 1. rend 18, 19, 20/a 1, 20 b hr. sz. ingatlanai 429 frt és a felenyedi 560. sz. tjkvben A + 1. r. 1913. hr. sz. ingatlanokból jutalékára 29 frt a végreh. törv. 156. §. alkalmazásával összesen 457 frt megállapított kikiáltási árban elrendeltetik.

Az árverés 1899. évi november hó 24-ik napján délelőtti 9 órákor Felenyed községben fog megtartatni.

Árverezni szándékozók végrehajtató kivételével tartoznak az ingatlanok becsárának 10% készpénzben vagy óvadékképes értékpapírral letenni.

Vevő köteles a vételért az árverés jegerőre váltá után 3 egyenlő részletben 15, 30, 45 nap alatt minden vételári részlet után az árverés napjától 6% kamatokkal együtt a nagyenyedi kir. adóhivatalnál mint bírói letéti pénztárnál befizetni.

A bánatpénz az utolsó részletbe fog beszámíttatni.

Az árverési feltételek a hivatalos órák alatt ezen kir. járásbíró mint tkvi hatóságnál és Felenyed község előjáróságánál tekinthetők meg.

Az elrendelt árverés a fentirt tjkvben feljegyezni, végre az árverési hirdetés törvényszabta módon közzététetni rendeltetik.

A kir. járásbíró mint telekkönyvi hatóság.

Nagy-Enyeden, 1899. május hó 15-én.

Csernátóni Vajda Péter,

1963 1—1

kir. járásbíró.

Sz. 664—1898.

főisp.

Pályázati hirdetés.

A nagyméltóságú m. kir. belügyminister urnak mult évi december hó 6-án kelt 116440. számú rendeletével a kormányzatomra bizott vármegye tisztviselőkarának létszámába egy 800 forint évi fizetés és 150 frt évi lakbér illetményvel egybekötött új járási szolgabírói állás rendszerezésére engedélyeztetvén, ezen a folyó évi őszi közgyűlésen szabályszerű választás útján betöltendő **szolgabírói állásra** ezennel pályázatot hirdetek és felhívom mindazokat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy szabályszerűen felszerelt és életkorukat, családi állapotukat és az 1883. évi I. cz.-ben előirt minősítésüket igazoló folyamodványaikat hozzám **f. évi október hó 25-ig** annál is inkább terjesszék be, mert a később beérkező folyamodványokat figyelembe nem veendem.

Nagy-Enyeden, 1899. október hó 4-én.

Zeyk Dániel

1954 3—3

főispán.

1752—1899. tkvi.

Árverési hirdetés.

A nagyenyedi kir. járásbíró mint telekkönyvi hatóság által közhírré tétetik, hogy Pópa Juonak Szelezsán Neszia elleni végrehajtási ügyében végrehajtató kérelmére a végrehajtási árverés 30 frt 50 tőke, ennek 1898. évi március hó 29. napjától járó 5% kamatai, 10 frt 40 kr per és 5 frt 20 kr végrehajtási már megállapított, valamint jelenlegi 6 frt 65 kr és a még felmerülő költségeknek kielégítése végett végrehajtást szenvedőnek a m.-sz.-imrei 45. sz. tjkvben A + 1. és 5. r. sz. a 315 2, 488 2. hr. sz. ingatlanaira 957 frt, továbbá a m.-sz.-imrei 166. sz. tjkvben A + 1. rend 121, 122. hr. számú ingatlanára 188 frt, végre a m.-sz.-imrei 145. sz. tjkvben A + 1—3. rend B. 28. sor alatt 2-od rész közös legelőbeli jutalékára 49 frt megállapított kikiáltási árban a vhtv. 156. §. alkalmazásával elrendeltetik.

Az árverés 1899. évi november hó 22-ik napjának d. e. 10 órájkor M.-Szt-Imre községben fog megtartatni.

Árverezni szándékozók, végrehajtató kivételével, tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át készpénzben vagy óvadékképes értékpapírral letenni.

Vevő köteles a vételért az árverés jegerőre váltá után 3 egyenlő részletben, 15, 30, 45 nap alatt minden vételári részlet után az árverés napjától 6% kamatokkal együtt, a nagyenyedi kir. adóhivatalnál mint bírói letéti pénztárnál befizetni.

A bánatpénz az utolsó részletbe fog beszámíttatni.

Az árverési feltételek a hivatalos órák alatt ezen kir. járásbíró mint telekkönyvi hatóságnál és M.-Szt-Imre község előjáróságánál tekinthetők meg.

Az elrendelt árverés a fentirt tjkvben feljegyezni, végre az árverési hirdetés törvényszabta módon közzététetni rendeltetik.

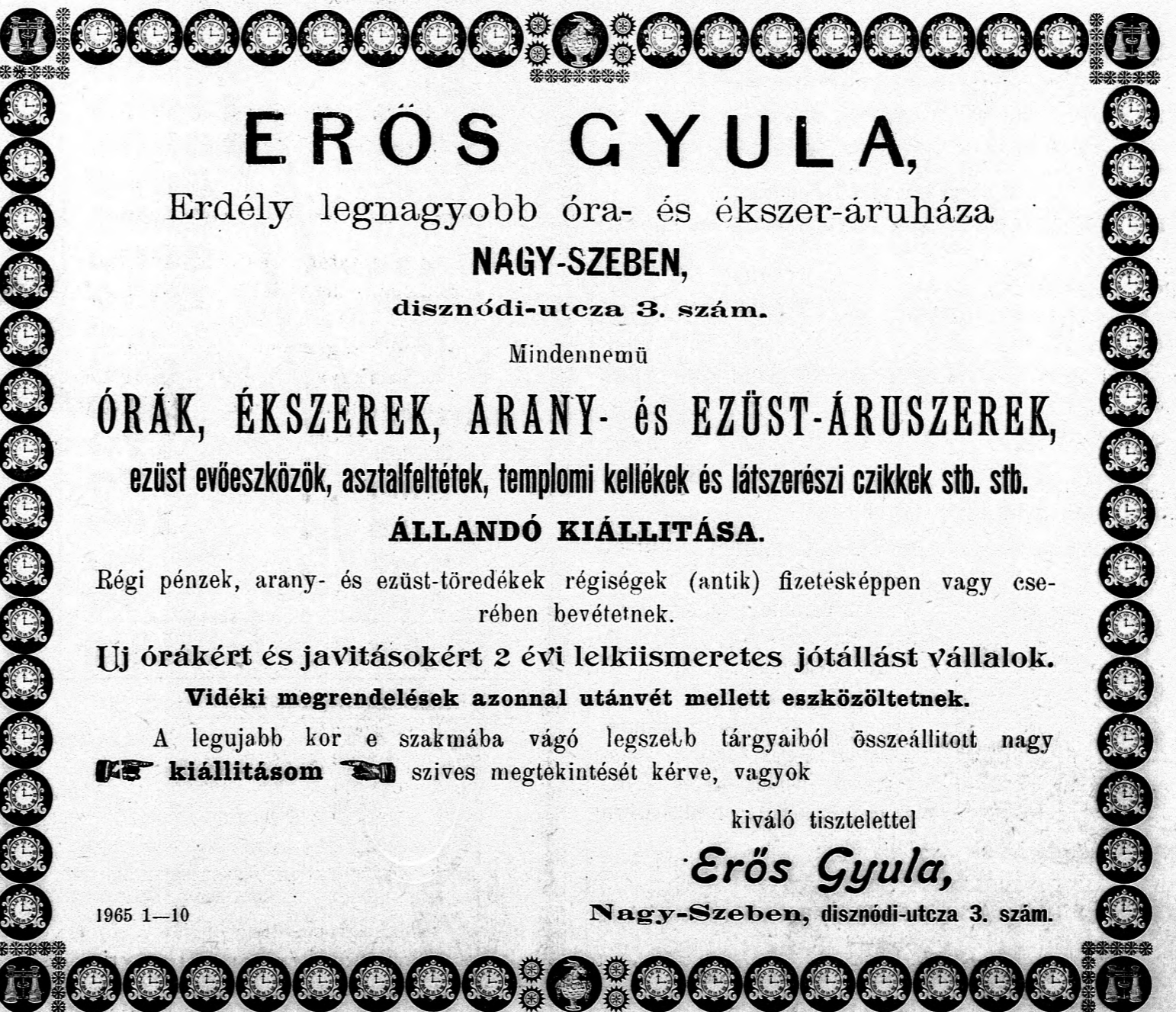
A kir. járásbíró mint telekkönyvi hatóság.

Nagy-Enyeden, 1899. május 25-én.

Csernátóni Vajda Péter,

1962 1—1

kir. járásbíró.

ERŐS GYULA,

Erdély legnagyobb óra- és ékszer-áruháza

NAGY-SZEBEN,

disznódi-utca 3. szám.

Mindennemű

ÓRÁK, ÉKSZEREK, ARANY- és EZÜST-ÁRUSZEREK,

ezüst evőeszközök, asztalfeltétek, templomi kellékek és látszereszi cikkek stb. stb.

ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSA.

Régi pénzek, arany- és ezüst-törödékek régiségek (antik) fizetésképpen vagy esereben bevételnek.

Uj órákért és javításokért 2 évi lelkiismeretes jótállást vállalok.

Vidéki megrendelések azonnal utánvét mellett eszközöltetnek.

A legújabb kor e szakmába vágó legszebb tárgyaiból összeállított nagy kiállításom szives megtekintését kérve, vagyok

kiváló tisztelettel

Erős Gyula,

Nagy-Szeben, disznódi-utca 3. szám.

